

משנה בבא מציעא פרק ה

Mishnah Bava Metzia, chapter 5

(1) [The verse states “If your brother becomes destitute When you lend him money do not take *neshekh* or *tarbit*.” (Leviticus 25:35-36)] What is *neshekh* and what is *tarbit*? What is *neshekh*? One who lends a *sela* [four dinar] for five dinar, or [lends] two *se'ah* of wheat for three; [this is forbidden and referred to as *neshekh*

א איזהו נשך ואיזהו תרביית. איזהו נשך. המלוה סלע בחמשה דינרין, סאתים חטין בשלש, מפני שהוא נושך. ואיזהו תרביית. המרבה בפרות. כיצד. לקח הימנו חטין בדינר זהב הכור, וכן השער, עמדו חטין בשלשים דינרין, אמר לו תן לי חטי, שאני רוצה למכרן ולקח בהן יין. אמר לו הרי חטיך עשויות עלי בשלשים, והרי לך אצלי בהן

— *נשך*] because he bites [the debtor by taking from him that which he did not receive]. And what is *tarbit*? The taking of interest on produce. [Interest on a loan of produce, or funds, besides being referred to as *neshekh*, is also called *ribit*, meaning increase, i.e., the increase he receives over that which he has given. The aforementioned cases which are simple loans are prohibited Biblically (and referred to as *ribit ketzutzah* — set interest). However, there is also a Rabbinical extension of *ribit* (which is referred to as *avak ribit* — the dust of *ribit*, i.e., a business transaction that has an appearance of an interest-bearing loan) that is also prohibited.] How so? If a man purchased wheat at a gold *dinar* [the equivalent of twenty-five silver *dinar*] per *kor* [30 *se'ah*], which was the current price [and was to be delivered throughout the year], and [subsequently,] wheat appreciated to thirty *dinar* per *kor*. Then [the purchaser] said to him; Give me my wheat, as I wish to sell it and purchase wine with the proceeds; to which [the vendor] replies; Let the wheat be charged to me as a debt [at the current price] of thirty *dinar* [per *kor*], and you have a claim of wine upon me for its value [i.e., you have a claim against me for thirty *dinar* worth of wine at today's

רבנו עובדיה מברטנורא

א איזהו נשך. שהוא נושך. דשקל מיניה מאי דלא יהיב ליה: המרבה בפירות. המרבה שבר לעצמו בפירות. ובין בהלואת כסף ובין בהלואת פירות הוי רבית. שהרי מתרבה ממונו. אלא דבסיפא, רבית דרבנן קמפרש שהוא דרך מקח וממכר: דינר זהב. עשרים וחמשה דינרי כסף; וכן השער. כך היו נמכרין בעיר. והותר לו לתת מעות עכשיו על מנת ליתן לו זה חטין כל ימות השנה בדמים הללו כשיעור מעותיו ואע"פ שעכשיו אין לו חטין, דתנן בפרקין יצא השער פוסקין, אע"פ שאין לזה יש לזה, ויכול המוכר הזה לקנותם עתה במעות הללו: עמדו חטין בשלשים דינרין אמר לו תן לי חיטי. וזה מותר אם נתן לו חטין. אבל אם פסק לתת לו בהן יין, אסור, שמא יוקיר היין, הואיל ואין לו יין. ואע"פ שפוסק עמו בשער היין של עכשיו וכבר יצא השער, הואיל ואינו נותן לו דמים שנוכל

prices]; but he actually has no wine [at the time. Since the price of wine may rise, thereby leaving him with an increase in his debt of wine, this is prohibited Rabbinically. Had he actually had wine in his possession at the time, this would have been permitted, since it would have been the actual wine of the purchaser which appreciated].

(2) If a man lends [money] to his neighbor, he must not live rent-free in his yard [even such a yard which would not be rented out anyway], nor at a discounted rental, [even though the loan was not given conditionally on his receiving this discount] because this constitutes [Rabbinically prohibited] *ribit* [had the loan been conditioned on the discount, it would be Biblically prohibited]. Rent may be increased, but not the purchase price [of produce]. How so? If one rents his yard, and says to the tenant; If you pay me now [for the year], you can have it for ten *sela* per annum; [however,] if [you pay me] monthly, it will be a *sela* per month — [since he owes nothing until the end of the year, this is considered a discount for prepayment and] this is permitted. However, if he sells his field and says to him; If you pay me now, it is yours for a thousand *zuz*; but if at harvest time, for twelve *maneh* [i.e., one thousand two hundred *zuz*] — that is forbidden [Rabbinically, because as soon as the buyer made a *kinyan*, he took possession of the field and automatically has a liability to the seller for the purchase price

רבנו עובדיה מברטנורא

לומר יכול הוא לקנות יין בדמים שקבל אלא בא לעשות עליו דמי החטין חוב ולפסוק על החוב יין, אסור אם יין אין לו. דאי הוה ליה יין, הוי קנוי לו מעבשיו לזה שבא לפסוק על החוב יין, וכי אייקר ברשותיה אייקר: **ב מרבין על השכר.** בשכר המתנת מעות השכירות: **ואין מרבין על המכר.** בשכר המתנת המקח. וטעמא, משום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, הלכך כי שקיל מיניה סלע בחודש דהווי ליה שנים עשרה סלעים אין זה שכר המתנת מעות, שהרי לא נתחייב לשלם לו שכירות עד סוף החודש. והאי דאמר ליה אם עבשיו נתן לי הרי היא שלך בעשר סלעים, אי הוה מקדים ליה הוה מחיל ליה מדמי השכירות ומוגר ליה בפחות משייה. אבל גבי מכר משמשך המקח דינו ליתן המעות, וכי אמר ליה אם מעבשיו נתן הרי היא לך באלף זוז, הן הן דמיה, וכי מטפי עלייהו לגורן, שכר המתנת מעות הוא: **מכר לו את השרדה וכו'.** והוא הדין מטלטלין וכל סחורה אם מכר לו יותר משייה בשכר המתנת מעות, אסור, והוי אבק רבית מדבריהם. וכל אבק רבית אם נתן אינה

יין, ויין אין לו: **ב המלוה את חברו,** לא ידור בכצרו חנם, ולא ישכר ממנו בפחות, מפני שהוא רבית. מרבין על השכר, ואין מרבין על המכר. כיצד. השפיר לו את הצרו, ואמר לו אם מעבשיו אתה נותן לי, הרי הוא לך בעשר סלעים לשנה, ואם של חדש בחדש, בסלע לחדש, מתר. מכר לו את שדהו, ואמר לו אם מעבשיו אתה נותן לי, הרי היא שלך באלף זוז, אם לגרן, בשנים עשר מנה,

which is one thousand *zuz*, while the extra two hundred *zuz* the seller is demanding is interest for the extra [time].

(3) If a man sold a field, and he [the buyer] paid part [of the purchase price], and the seller proposed;

When you desire, bring me the balance and take that which is yours [i.e., when you bring me the balance, the field shall be yours retroactively to the present date], this is forbidden [since both are now prohibited from eating its fruit. The seller is prohibited because once the final payment is made the field will now retroactively have belonged to the purchaser during the time that the seller had eaten its fruit and is thus considered interest on the loan. The purchaser may not eat the fruit lest he doesn't make the final payment; in that case, the seller would now owe him a refund of the first payment since the field had indeed belonged to the seller at the time that the purchaser had eaten of the fruit and it is considered as being interest on the refund owed to him]. If he lent money against a field and said to him [the debtor]; If you do not repay me within three years, it [the field] is mine [retroactively from now; the fruit is deposited in escrow for the interim and] — it becomes his [if the other did not repay him within three years]; and thus did Baysus ben Zunin do, [acting] with the approval of the Sages.

(4) One may not contract with a shopkeeper [to supply him with produce] on a

רבנו עובדיה מברטנורא

יוצאה בדיינים. דאילו רבית קצוצה דאורייתא יוצאה בדיינים: **ג הבא מעות וטול את שלך אסור.** הבא מותר מעות שעליך וטול שדה שלך, אסור לעשות כן. ובגון שאמר לו מוכר ללוקח לבי מייתית מותר המעות קנה מעבשיו. לפיכך אסור לעשות כן, שאם יאכל מוכר הפירות בתוך כך, לכשיביא זה המעות נמצא שדה זו קנויה לו מיום המכר, וזה אבל הפירות בשכר המתנת מעותיו. ואם יאכל לוקח פירות מעבשיו, שמה לא יביא מותר המעות ויחזיר לו זה מה שקבל ונמצא שלא היתה שדה קנויה לו, דהא לבי מייתית קני מעבשיו אמר ליה, והא לא אייתת, ומעות הראשונות כמלוה בעלמא היו אצל מוכר, וזה אבל פירות בשכר: **הרי היא שלו.** ובגון דאמר ליה קני מעבשיו אם לא אביא לך מכאן עד שלש שנים, דלאו אסמכתא היא אלא קנין גמור, שעל מנת מכר גמור החזיק בה מעבשיו בדמים הללו ואזיל אוזיל גביה, וזה קבל עליו שאם יחזיר לו מעותיו עד שלש שנים יקבלם. והפירות יהיו מונחים ביד שלישי, אם יחזיר הלוח מעותיו למלוה עד שלש שנים יתן הפירות ללוח, ואם לאו יתן הפירות למלוה, שהיתה השדה קנויה לו משעת הלואה, ואותה הלואה דמי השדה היתה: **ד אין מושיבין חנוני למוחצית שכר.** לא יאמר בעל הבית לחנוני הרי פירות נמכרים בשוק ארבע סאין בסלע ואתה מוכרן בחנות פרוטה ופרוטה ומשכתב סאה, הילך פירות ושב ומכור בחנות והריוח נחלוק.

half-profit basis, nor advance money for produce [to be purchased and sold in his shop] on a half-profit basis [since the shopkeeper accepts responsibility of half the produce for accidental loss or depreciation, the produce is now considered half-loan

and half-deposit. The shopkeeper receives his share of the profit or loss from half of the total produce which is on loan to him, while the owner of the produce receives his share of the profit or loss from the other half of the produce, deposited with the shopkeeper. Consequently, the labor of selling the second half of the produce on behalf of its owner is considered interest on the loaned first half-portion, and is forbidden], unless he pays him a wage [for selling his half-portion of the produce] as a worker. One may not [give eggs to another to have him] set hens [upon them so that they hatch] for half of the profits [here, too, he accepts responsibility on half the eggs given to him; the transaction is, therefore, considered half-loan and half-deposit and the labor of the second half is considered interest on the loan], nor may calves or foals be [handed over to a breeder to be raised and be] assessed for [their present value, so that their future profits will be divided in] half [since he bears full responsibility for half the stock, it is considered as being loaned to him and thus the labor for the other half of the stock is considered interest], unless he pays him for his labor and foodstuffs. However, calves and foals may be accepted on a half-profit basis [without assessing their value, i.e., the breeder does not accept any responsibility

חֲנוּנֵי לְמַחְצֵית שְׂכָר, וְלֹא יִתֵּן מְעוֹת לְקַח בְּהֵן פְּרוֹת לְמַחְצֵית שְׂכָר, אֶלְא אִם כֵּן נוֹתֵן לוֹ שְׂכָרוֹ כְּפוּעֵל. אֵין מוֹשִׁיבֵין תְּרַנְגוּלִין לְמַחְצָה, וְאֵין שְׂמִין עֲגָלִין וְסִיחִין לְמַחְצָה, אֶלְא אִם כֵּן נוֹתֵן לוֹ שְׂכָר עֲמֵלוֹ וּמְזוּנֹו. אֶבֶל מְקַבְּלִין עֲגָלִין וְסִיחִין לְמַחְצָה, וּמְגַדְּלִין אוֹתָן

רבנו עובדיה מברטנורא

וטעמא דמלתא, משום דקימא לן הך עסקא פלגא פלגא מלוה ופלגא פקדון, סתם המקבל פרקמטיא למחצית שכר מקבל עליו אחריות חצי הקרן באונסין וזולא, הילכך ההיא פלגא כיון דמיחייב באונסין מלוה היא אצלו שהרי היא שומא אצלו במעות בשער השוק ודינו ליטול חצי שכר, נמצא מתעסק בחציו של בעל הבית שהוא פקדון אצלו בשכר המתנת מעות המלוה, לפיכך אסור. אלא אם כן נותן לו שכר עמלו שהוא עמל באותו החצי כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה, אם היה נגר או נפח, כמה אדם רוצה ליטול ליבטל ממלאכה כבדה כזו ולעשות מלאכה קלה: **אין מושיבין תרנגולים למחצה.** לשום ביצים בדמים לבעל התרנגולת להושיבה עליהם לגדל אפרוחים למחצית שכר מה שיהיו האפרוחים שוים יותר על דמי הביצים, דהואיל וזה מקבל עליו אחריות חצי דמי הביצים אם יתקלקלו או אם ימותו, הוה ליה פלגא מלוה, נמצא זה מגדל את חציין השני בשכר המתנת מעותיו: **ומזונו.** מזון שהוא מוציא באפרוחים: **ואין שמין עגלים וסיחין למחצה.** עכשיו הם שוים כך וכך, קבלם עליך לגדלם שנתים למחצית שכר, ולמחצית הפסד אם ימותו: **אבל**

of loss]; and they are then bred until one third grown; while a donkey is bred until it can bear burdens.

(5) One may assess [the value of] a [grown] cow or a [grown] donkey or any animals which toil for their food for [their present value, so that any future profit or loss will be divided in]

half [since the animal works for its food, the breeder is being properly compensated for his efforts on behalf of the animal's owner]. Where it is customary to divide the young immediately [upon birth, the breeder need not bother with raising the young; rather], they divide [at the proper time, which is, thirty days for light cattle such as sheep, goats, etc. and fifty days for heavy animals such as cows, however]; where it is customary [for the breeder] to breed them, they must be bred [and divided at a later date]. Rabban Shimon ben Gamliel says: [Even though in the previous Mishnah we learned that calves and foals may not be assessed for half, however,] A calf may be assessed with its mother, and a foal with its mother [since the mother's toil generates enough compensation for the handling of the offspring as well; the *halachah* does not follow Rabban Shimon ben Gamliel]. One [a sharecropper] may offer an increased land fee [i.e., offer an increase in produce to the landowner, in return for a loan used to fertilize the field] without fear of *ribit* [after fertilization the field is of a higher quality, and its owner can now demand a higher sharecropping fee].

(6) One may not accept from a Jew *tzon barzel* [literally an “iron-flock”

רבנו עובדיה מברטנורא

מקבלים עגלים וסייחים. קטנים. בלא שומא, שאם ימותו לא ישלם כלום ואם יחיו יחלקו ביניהם: כשהיו משולשים. פירוש כשיעמדו על שליש גדולן ואז יחלקו: ובחמור עד שתהא טוענת. משאוי. כך היה מנהגם לגדלם קודם חלוקה: ה שמיין פרה. גדולה, וחמור גדול. שראויין למלאכה, ומלאכתן כולה למקבל: למחצה. לחלוק שבח שישביחו, בדמים ובולדות: לחלוק את הולדות מיד. כשתבוא שעת חלוקתן, בבהמה דקה שלשים יום ובגסה חמישים יום: שמיין עגל עם אמו. ואין צריך ליתן עמל ומוזן לעגל אלא לאם. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: ומפריין על שדהו. לשון פרה ורבה. ואית דגרסי ומפריין, בזיין. לשון פרוות תשב ירושלים (ומיהי ב). כלומר מרחיב על שדהו. והוא שיאמר לו [חוכר למחכיר] אתה רגיל ליקח בחכירות שדך עשרת כורין לשנה, הלוני מאתים זוז שאוכל להוציא לזבל שדה זו ולזרעה ולחרשה ואני מעלה לך בחכירותה י"ב כורים לשנה ואחזיר לך מעותיך, זה מותר, דהיינו כאילו מעדיף לו שני כורים הללו מפני שחוכר ממנו שדה טובה

investment, so termed because of the complete immunity for the investor. For example, one gives a flock of one hundred sheep to a breeder for one year after which they split the profits, but if there are no profits, or there are in fact losses, the owner gets back one hundred sheep regardless], because

this [or any case where the investor incurs no risk yet receives profits] is considered *ribit* [as explained in Mishnah 4, above]. But such may be accepted from non-Jews [since], one may borrow from and lend to them with interest. The same applies to a resident [non-Jew, who renounces idolatry and accepts the seven laws of Noah]. A Jew may lend a gentile's mizney [on interest] with the knowledge of the gentile [the Gemara explains that this refers to a case where a Jew was returning money to a gentile to repay an interest-bearing loan. He was approached by another Jew to take over the loan with the same interest-bearing charges. If the money was actually handed over to the gentile, who then handed it to the second Jew, even though the second Jew receives a loan with interest through the funds of the first Jew, this is permitted (see Tosfot Yom Tov and Rabbi Akiva Eiger)], but not with the [exclusive] knowledge of the Jew [i.e., he may not reloan the money he owes the gentile to another Jew without first repaying it to the gentile].

(7) One may not set [and receive] a price for produce until the market price is known [i.e., one may not purchase futures contracts for produce, because if the price goes up, the buyer benefits from advancing the lower purchase price and this is forbidden as *avak ribit*]; once the market is established, a set price may be agreed upon [and given], for even if one has no stock, someone else has [and can thus be purchased at the agreed-upon price]. If he was of the first harvesters,

רבנו עובדיה מברטנורא

ומשובחת שחכירותה יפה מחכירות שדה רעה: ו אין מקבלין צאן ברזל. כל אחריות הנכסים על המקבל, ושם אותם עליו במעות, וכל זמן שאין נותן לו מעותיו חולקים השכר. ואע"ג דמשנה יתירה היא, דהא תנא ליה לעיל אין מושיבים חנוני למחצית שכר משום דמקבל עליה פלגא בהפסד, וכל שכן הכא דקבל כל האחריות עליו. נקט ליה משום סיפא. אבל מקבלים צאן ברזל מן הנכרים: מדעת הנכרי. כגון ישראל שלחה מעות מנכרי ברבית וביקש להחזירם לו, מצאו ישראל אחר ואמר תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו. אם העמידו אצל נכרי, אע"פ שישראל נותנם לו במצות

he [the buyer] may enter into a contract for [the crops already stored in] the stack [even though no market price had yet been set, or he may enter into a contract for the future wine contained in], the basket of grapes, [or the future oil in] the vat of olives, [or the future earthenware contained in

the] potter's lumps of clay, and for lime when it has already been placed in the oven [the Rabbis did not prohibit this because it has an appearance as though he had purchased the material from which the produce will be fashioned from; and thus it is his material which has appreciated in value]. One may also make a fixed contract for manure for the entire year. Rabbi Yose says: A contract for manure may not be entered into [regardless of whether it is in the summer or winter] unless he [the vendor] has the manure in dung pits; but the Sages permit it [in the summer season; even if he doesn't have manure, since it is readily available. However, according to the Sages (who are arguing on the first view of the Mishnah), in the winter season, if he doesn't have manure, he may not enter into an agreement to supply it]. And [referring to the beginning of the Mishnah where it stated; "One may not set and receive a price for produce until the market price is known," once the market price is set, however,] one may also bargain for the price of the high [season when merchandise is plenty, and thus the prices are lower, i.e., the purchaser who paid and agreed to accept produce year-round at a set price, may stipulate a price reduction when the market falls]. Rabbi Yehudah

רבנו עובדיה מברטנורא

הנכרי, מותר. ואם לא העמידו אצל נכרי, אסור. דהוא ניהו דקא מוזיף ליה בריבית: **ז** **היה הוא תחלה לקוצרים.** ויש לו גדיש ועדיין לא יצא השער: **פוסק עמו.** באיזה שער שירצה. דכיון דיש לו אין כאן רבית, דמעבשיו אותו גדיש קנוי לו. ואע"ג דלא משך, כיון דכי אין לו נמי לא הוה אלא אבק רבית דרבנן, כי יש לו לא גזור: **על העביט.** כלי גדול שצוברים בו את הענבים לפני דריכה והם מתחממים להוציא יינם יפה. ושל זיתים קרוי מעטן: **על הבצים של יוצר.** אם הכניס עפר ועשאו בצים לעשות מהן קדרות, פוסק עמו על הקדירות באיזה שער שירצה, ואע"פ שלא יצא השער: **ועל הסיד.** פוסק עמו באיזה שער שירצה משישקענו בכבשן העצים והאבנים לשרוף ולעשות מהן סיד: **וחכמים מתירין.** איכא בין חכמים לת"ק, דת"ק כל ימות השנה קאמר. ופליג עליה רבי יוסי ואמר לא שנה ימות החמה ולא שנה ימות הגשמים עד שיהיה לו למוכר זבל באשפות. וחכמים מתירין דוקא בימות החמה, שאע"פ שאין לו, יש לאחרים, שהכל יש להן זבל שכבר נרקב ונשוף בימות

says: Even if he did not stipulate for the high season [lower] price [when he made the payment], he may [nevertheless] demand; Supply me at this price, or return my money [since he made no *mashikkah* and handing over payment does not acquire

אף על פי שלא פסק עמו כשער הגבוה, יכול לומר תן לי כנה, או תן לי מעותי: ח מלוקח אדם את אריסיו חטין בחטין לזרע, אבל לא לאכל. שהיה רבן גמליאל מלוקח את אריסיו חטין בחטין לזרע, בליקר והזול, או בזול והוקרו, נוטל מהן כשער הזול, ולא מפני

possession of the merchandise (see Mishnah 4:1, page 91, above). Furthermore, he is not considered as being in violation of his word and thus, is not subject to the curse of: He who punished the generation of the flood (see *ibid.* Mishnah 2), since it can be argued, that when he paid upfront, he had in mind that if prices fell, the difference would be refunded to him; the *halachah* does not follow Rabbi Yehudah].

(8) [Where it was the custom that the sharecropper, rather than the field owner, would pay for the seeds,] one may lend his tenant sharecropper grain for [an equal quantity of] grain [to be returned] for sowing purposes [even though the prices may rise, this is not considered interest, because if the sharecropper has no seeds to plant, he is in non-compliance with the agreement and he could be forced to vacate the land. Therefore, the seeds advanced are not considered a loan, rather they are considered as an addition to the land and hence part of the lease, for which he will be compensated the same amount of seed, above and beyond the normal sharecropping fee], but [one may] not [loan grain for an equal amount of grain to be returned at a future date to be used] for food, for Rabban Gamliel used to lend his sharecropper tenants grain for [an equal quantity of] grain [to be returned] for sowing [purposes]; and if it was expensive and later became cheap, or cheap and later became expensive, he would accept [in return] only [an amount of seed] at the lower price [if the price of seed depreciated, he

רבנו עובדיה מברטנורא

הגשמים. אבל בימות הגשמים לא. והלכה כחכמים: כשער הגבוה. אם יפחות השער ממה שהוא עכשיו, תתן לי כשער הזול. גבוה, היינו בזול שנותנין פירות גבוהים ורבים בדמים מועטים: תן לי כזה או תן לי מעותי. שהרי לא משך ויכול לחזור בו, ואפילו מי שפרע ליבא הואיל ולא נתן מעותיו על מנת לקבל עכשיו אלא לאחור זמן, ובתוך כך נשתנה השער, סתם דעתיה דאינש אתרעא זילא פסיק. ואין הלכה כרבי יהודה: ח חטין בחטין לזרע. סאה בסאה מותר להלוות לאריס דוקא כשרוצה לזרעו. וטעמו, דבאתרא דאריס הוא שנותן הזרע, אם אין לו זרע לזרוע השדה יסלקנו בעל הבית, וכשלוה האריס מבעל הבית הזרע וכשיוקירו חטין יתן חטין, אין זו הלוואה, אלא הרי הוא כיוורד לתוכה מעכשיו על מנת שיטול בעל הבית הזרע תחלה מחלק שיגיע לאריס והאריס יטול

would only take back the actual amount of seed he lent them and if it appreciated, he would accept back a reduced amount of seed, reflecting its current value]; not because the *halachah* is so, but, because Rabban Gamliel desired to submit himself to a greater stringency.

(9) One may not say to his friend; Lend me a *kor* of wheat and I will repay you at harvest time [if the price of wheat appreciates, he repays more than he took]; but he may say: Lend to me, until my son comes, or until I find the key [i.e., he has his own, but it is temporarily inaccessible; since the prohibition of lending produce in return for produce is Rabbinical, the Rabbis did not prohibit this in a case where he actually has the produce. Furthermore, even though he possesses only one *kor*, he may borrow several, since we say: on each individual *kor*, he has one in his possession, offsetting it]. Hillel, however, prohibited [even this] and thus Hillel used to say: A woman must not lend a loaf to her neighbor without first valuing it, lest wheat advances and thus they [the lender and borrower] come to [transgress the prohibition of Rabbinical] *ribit* [the *halachah* does not follow Hillel].

(10) One may say to his neighbor; Help me weed, and I will help you weed; assist me in digging, and I will assist you in digging [even though labor costs may rise in between]. However, he may not say to him; You weed with me, and I will dig with you; You dig with me, and I will weed with you [since there are times when

רבנו עובדיה מברטנורא

השאר שכר טרחו, ועל מנת כן ירד שיטול פחות משאר אריסין כשיעור הזרע, ואין כאן רבית: **שהיה רבן גמליאל**. כלומר, לכך הוצרך לשנות משנה זו, לפי שהיה רבן גמליאל מחמיר שאם הוזלו נוטל כשער הזול, ואשמעינן מתניתין לא שהלכה כן אלא שרצה להחמיר על עצמו: **ט הלויני עד שיבוא בני**. דכיון שיש לו, שפיר דמי. דלא גזור רבנן אלא כשאין לו. ואפילו אין לו אלא סאה אחת, לווה עליה במה בורין, דכל חדא וחדא אמרינן זו תהא תחתיה, שהרי אינה קנויה למלוה וביד הלוח למכרה ולאכלה, וכשלוה כל אחת ואחת לזה בהיתר: **וכן היה הלל אומר לא תלוה אשה**. ואין הלכה כהלל. אלא הלכה כחכמים שאומרים לויין סתם ופורעין סתם: **י נכש עמי**. היום ואנכש עמך למחר. ניכוש הוא עקירת העשבים הרעים הגדלים בתבואה: **עדרו**. חפור: **לא יאמר לו נכש עמי ואעדרו עמך**. פעמים שזו קשה מזו, ויש כאן אגר נטר: **כל ימי גריד אחר**. ולא חיישינן אם יום

שֶׁהִלְכָה כֵן, אֶלָּא שֶׁרָצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצוּמוֹ: **ט** לֹא יֵאמֶר אָדָם לְחַבְרוֹ, הֲלוֹיִנִי כוֹר חֲשִׁין וְאֲנִי אֲתֵן לְךָ לְגָרֶן. אֲבָל אֹמֵר לוֹ הֲלוֹיִנִי עַד שִׁיבּוֹא בְנִי, אוֹ עַד שְׁאֲמָצָא מִפְתַּח. וְהִלֵּל אוֹסֵר. וְכֵן הָיָה הִלֵּל אֹמֵר, לֹא תִלוּהוּ אִשָּׁה כְּכֹר לְחִבְרָתָהּ עַד שֶׁתֵּעָשֶׂנוּ דְּמַיִם, שְׁמָא יוֹקִירוּ חֲטִיִּים, וְנִמְצְאוּ בָּאוֹת לְיָדֵי רַבִּית: **י** אֹמֵר אָדָם לְחַבְרוֹ, נִכֵּשׂ עָמִי וְאֶנְכֵּשׂ עִמָּךְ, עַד־ר עָמִי וְאֶעְדֵּר עִמָּךְ, וְלֹא יֵאמֶר לוֹ נִכֵּשׂ עָמִי וְאֶעְדֵּר עִמָּךְ, עַד־ר עָמִי וְאֶנְכֵּשׂ עִמָּךְ. כֹּל

one is more difficult than the other, thus the one who assists, benefits by not charging, or in other words, benefits by lending the value of his labor and it is, therefore, considered as interest]. All the days of the dry season are equal [so that one may assist another in digging and receive reciprocation by the former, though the length of the days differ], and likewise, of the rainy season. [However,] one may not say to him; Plow with me in the dry season, and I will plow with you in the rainy season [in the rainy season work is more

difficult]. Rabban Gamliel says: There is [a form of] prepaid interest and one of postpaid interest. How so? If one made up his mind to borrow from his friend and sent him [a gift], saying; This [gift] is in order that you should extend a loan to me — this is interest in advance. If he borrowed from him, repaid his money, and then sent him [a gift], saying; This is on account of your money which, [as far as you were concerned], lay idle with me — this is postpaid interest. Rabbi Shimon says: There is a form of verbal interest. [I.e.,] He [the borrower] may not inform him [the lender]; know that so-and-so has arrived from such-and-such a place [information he would not otherwise have given].

(11) The following transgress the negative injunctions [regarding interest]: the lender, the borrower, the guarantor, and the witnesses; the Sages add, the scribe as well. They violate [the transgressions of]: “Do not give him your money [as a loan with interest],” (Leviticus 25:37) and “Do not take [*neshekh* or *tarbit*] from him,” (ibid. verse 36) and [they violate] “[When you lend money to My

רבנו עובדיה מברטנורא

אחד גדול מחבירו. וכן כל ימי רביעה אחד. ומותר לומר עדר עמי יום זה של גריד. ואני אעדר עמך יום אחר של גריד. וכן ברביעה: גריד. ימות החמה: רביעה. ימות הגשמים: ואני אחרוש עמך ברביעה. שימי רביעה קשים למלאכה שבשדות: יא עוברים משום לא תתן וכו'. מלוח עובר בכלן. לוח עובר משום כל תשיך, שהוא לשון מפעיל לאחרים, לא תגרום שאחריך ישוך, ועובר על ולאחריך לא תשיך, ולפני עור לא תתן מכשול. ערב ועדים עוברים על לא תשימוע עליו נשך בלבד:

ימי גריד, אחד. כל ימי רביעה, אחד. לא יאמר לו חרש עמי בגריד ואני אחרש עמך ברביעה. רבן גמליאל אומר, יש רבית מקדמת ויש רבית מאחרת. כיצד. נתן עיניו ללוות הימנו, והיה משלח לו ואומר בשביל שתלוני, זו היא רבית מקדמת. לוח הימנו והחזיר לו את מעותיו, והיה משלח לו ואמר בשביל מעותיך שהיו בשלות אצלי, זו היא רבית מאחרת. רבי שמעון אומר, יש רבית דברים, לא יאמר לו, דע כי בא איש פלוני ממקום פלוני: יא ואלו עוברין בלא תעשה. המלוה, והלוה, והערב, והעדים. והכמים אומרים, אף הסופר. עוברים משום לא תתן (ויקרא כה), ומשום כל תקח מאתו (שם), ומשום

people, to the poor person who is with you —] do not act [oppressively] towards him as his creditor;” and “Do not impose interest upon him,”

(Exodus 22:24) and “Do not place a stumbling block before a blind person. And fear your God. I am the Lord.” (Leviticus 19:14)

לֹא תִהְיֶה לּוֹ כְבוֹשָׁה (שמות כב), וּמִשׁוֹם לֹא
תְשִׁימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ (שם), וּמִשׁוֹם וְלִפְנֵי עוֹר לֹא
תִתֵּן מְכַשֵּׁל וְיִרְאֵת מִאֲלֹהֶיךָ אֲנִי יי:

eMishnah.com